

Integrovanost myšlenky / Filosofie - její integrita

Filosofie (určitá) nikdy nepředstavuje celek (pravý celek), ale dosáhnout této „celkovosti“, tj. integrovanosti, je trvalým cílem každého filosofa. Zde je možno se tázat, jak je možné, že nikdy nejde jen o nějakou „skládačku“, ale že jednotlivá filosofémata se jakoby přitahují nebo odpuzují, že některá jsou spolu kompatibilní a jiná nikoliv, že z některých je možno se poměrně snadno myšlenkově dostat k těm druhým, zatímco mezi některými je naprostá cizota a mimoběžnost. Někteří filosofové na *celkovou* integrovanost svého myšlení vědomě rezignovali a přímo cílevědomě zůstávali u jakési jeho schizoidnosti (což pochopitelně vůbec neznamena, že by jakákoli částečná integrovanost, důslednost a „logičnost“ byla jejich myšlení nutně cizí; ale průvodním znakem takových myslitelů byl odpor k systémům a někdy i k pojmenování „filosofie“). Někteří takoví „schizoidní“ myslitelé proto dávali přednost a přímo milovali krátkou aforistickou formu, kterou propůjčovali svým nápadům a myšlenkám. Odtud také pochopitelná různost a někdy i protikladnost v tom, jak na jejich myšlení reagovali a jak na ně navazovali pozdější myslitelé (skvělým příkladem je takový Hegel, který ovšem jméno „filosof“ neodmítal, či Kierkegaard nebo Nietzsche, ale i četní další; u nás by bylo možno jmenovat např. také Masaryka, i když s některými výhradami, např. proti Patočkovi). Myšlenka má „v sobě“ cosi, co se podobá semenu nebo výtrusu: může z toho vyrůst celá myšlenková stavba, ale jen za příznivých „okolností“, tj. dostane-li se do vědomí skutečného myslitele, aktivního filosofa, který jde po její stopě dostatečně daleko. Právě v takovém případě se někdy ovšem ukáže, že myšlenka, která zpočátku vypadala velmi nadějně, vede někam, kam jsme nechtěli a nechceme; někdy proto, že se sama ukáže jako neudržitelná a neudržitelná, málo nosná atp., a jindy proto, že narušuje a dokonce rozvrací samo naše myšlení, že zpochybňuje naše přístupy a návyky (a nám se proto nelíbí a opouštíme ji). Někdy takové filosoféma zprvu vyjadřuje něco nám blízkého, takže jsme nakloněni se jakoby „přidat“, a teprve náležitým domyšlením jeho myšleného zjistíme, že jsme byli omámeni a oklamáni jen tím prvním setkáním s ním. Jednotlivá myšlenka tedy může mít jakousi vlastní omezenou integritu, dává nám jakýsi smysl, ale teprve jejím domyšlením – a to znamená zapojením do širších kontextů – se ukáže, že se při nejmenším s těmi kontexty, které jsme si už nějak připravili (nebo jsme je přijali za své), dostává do většího nebo menšího napětí až rozporu. Požadavek celkové integrity myšlení resp. filosofie má tedy tento omezený smysl: není a nesmí být poslední normou pro naše myšlení, ale musí se stát povinnou metodou při prozkoumávání každé jednotlivé, partikulární myšlenky. Teprve na základě tohoto přezkoumávání můžeme vlastně získávat náležitou „představu“ o takové myšlence, a můžeme ji spolehlivěji zhodnotit (první dojem nemůže být naprosto rozhodující).

(Písek, 070826-1.)